

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 15.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Ја сам у то доба био уредник „Српског Дневника“, јединог политичног листа у овој страни Српству. Времена беху озбиљна, духови у народу узрујани. У Бечу се решавала судбина Српског Војводства. У „Дневнику“ је тада изашао знаменити чланак: „*На туги дан*“ из пера Милетићева. Јавно мишљење беше заталасано, народ сложан, на жртве готов. Плодно земљиште за сваку племенитију мисао! Очекивало се, да ма откуд севне варница, па да одушевљење народа букне у пламен. То беху красна времена!

У тим приликама, почетком 1861. покренем у „Српском Дневнику“ мисао о народном позоришту. То је била моја давнашња мисао, али с којом све дотле нисам смео излазити на јавност, јер сам осећао, да томе још није време. Сумњао сам се, хоће ли се наћи српских глумица; још више, хоће ли се која год Српкиња одважити, да буде глумица; а највише, хоће ли се наћи и какав год народни орган за управу тим српским позориштем, како би оно у петини било народно а не приватно.

Сада је нестало тих мојих страховања. Ту су били српски глумци; имали смо већ и српску глумицу; а нађен је био и жељно тражени народни орган, бар за привремену управу народног позоришта.

Тај народни орган нађен је у српској читаоници новосадској, чији су статут пре кратког времена стипендијом потврђени из Темнишвара, и којој је за председника изабран био Светозар Милетић, мало доцније изабран и за „градоначелника“ у Новом Саду.

Узастопце за тим мојим чланцима у „Српском Дневнику“, и без нарочитог позива од моје стране, почну стизати од појединих родо-

љуба прилози „на оснивање српског народног позоришта у Новом Саду“, међу тим прилозима и поједине замашније суме од десет, сто и више форината. Испрва су прилози шпљани непосредно уредништву „Српског Дневника“, а за тим се из читаонице избере нарочити одбор за примање и купљење тих прилога. Председник томе одбору био је Стеван Брановачки, потпредседник ја, благајници: Ђорђе Д. Кода и Сава Суботић.

У то се Кнежевић врати с дружином у Нови Сад, пошто је обišао Руму, Митровицу, Бечкерек и Стари Бечеј. Сад му је дружина умножена била: Лазом Поповићем, братом Драгићиним, Михаилом Гавриловићем, Михаилом Рацом, Младеном Цвејићем, Стеваном Чекићем, Љубицом Поповићевом, Драгићином сестром и Милицом Груничевом.

Представе отпочну 10. јунија у асени „код зеленог венца“ и беху доста добро посећиване, аћо и не у оној мери, као прошле зиме. То даде повода Кнежевићу, да науми неколицини својих чланова плате смањити. Незадовољни чланови петупе из његове дружине и њих деветоро: Димитрије Ружић, Димитрије Марковић, Никола Недељковић, Коста Хаџић, Михаило Гавриловић, Михаило Рац, Младен Цвејић, Стеван Чекић и Драгиња Поповићева поднесу молбу читаоници, да их она прими под своју управу.

Милетић сазове одбор читаонице у недељу 16. јулија. Пошто сам објаснио, да се овом молбом не траже од читаонице никакве материјалне жртве ни обвезе, већ једино то, да читаоница молбоцима позајми нову фирму,

одбор читаонице прими их под своју управу до 1. октобра исте године, а за даље да ће се доцније решавати према резултату, који се за ово време буде показао. Управо ту сам се само ја лично ангажовао за успех и према читаоцима и према молдоцима; али сам се највише уздао у прославу стогодишњице Текелијине, која је заказана била за 17. август исте године. — и нисам се у свом наду преварпо.

Тако је остало српско народно позориште у Новоле Саду 16. јулија 1861.

Одмах други дан приступе овој, сад већ народној, дружини још и ови чланови Кнежевљевој дружини: *Љубица Поповићева, Милица Грушићева, Никола Зорић, и Јован Путић.*

Ђура Рајковић са женом и Лаза Поповић остали су верни Кнежевљу и отпутовали с њиме у Врањево, где он брзо састави нову дружину, с којом се већ у септембру појави у Сомбору, а после обиђе Сентоман, Кикинду, Мокрин, Сенту, Стару Кањизу, Вршац, Темшвар и Чаково, где своју дружину по други пут распусти у јесен 1862. У тој његовој дружини били су: Бечкеречани Тоша Пинтеровић (доцније благајник народног позоришта београдског), Јован Поповић, Драгиња Данкулова и шајкаш Милош Цветић.

Одбор читаонице изабрао је за позоришне послове два подбора: *артистички*, који ће водити бригу о дисциплини, реперторији, подели улога, надзору на пробама и представама, и *економски*, који ће се старати за материјалну страну позоришта. У првоме били смо: ја, др Јован Андрејевић, Ђорђе Поповић,

Јован Јовановић, Ђура Вукићевић; а у другој четри млада трговца: Ђока Стефановић, Ђира М. Поповић, Васа Ранковић и Коста Новаковић.

Прва је представа била у недељу 23. јулија, посљедња у арени у недељу 1. октобра. За време прославе Текелијине стогодишњице представљало се шест дана узастопце, 15., 16., 17., 18., 19. и 20. августа.

У току августа примљена су три нова члана у дружину: *Алекса Савић, Тоша Марковић и Паја Стевић.*

Плате особља и дневни трошкови подмиривани су приходом од представа и нарочитим „добровољним прилозима на подржавање позоришта.“

Али сад је настало питање: шта да се даље ради?

Да ли да се распусти дружина, пошто је уговорени рок, 1. октобар, већ прошао? На то сад већ никако нисмо хтели ни мислити.

Дакле да се и даље представља. Али где? У арену се више не може, наступају хладне јесење вечери. С тога смо 1. октобра морали почети представу већ у четри часа по подне. У дворани „код Јелпсавете“ не смемо, а друге поље згодне дворане немамо.

Остало је, да дружину пошаљемо куда на страну на неколико недеља. Прво да покушамо у *Вуковар*. Онда смо имали своје људе: дра Јована Суботића, првог поджупана, Јоцу Марковића, трговца, и још многе ваљане младе чиновнике и трговце. Неколико писама су летела онамо и натраг, и најзад отпратимо дружину у Вуковар под привременом управом песника Димитрија Мпхајловића.

(Наставиће се).

ИЗВЕШТАЈИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Зећ“, шала у 3 чина од И. И. Мјасницкога, превео с руског Милован Ђ. Глишић, приказан дне 24. јануара о. г.)

Када писац којег драмског комада сам обележи врсту свога комада: онда треба да и критика његов комад према естетским правилима за ту врсту драмског умотвора пресуђује.

Мјасницки је сам свој комад назвао шалом, т. ј. комедијом у ужем смислу те речи, пак тако

вредс и за тај комад они општи прописи за комедију у ужем значењу те речи, како смо их у оцени комада „Булинаруви“ у бр. 10 овога листа од 20. јануара о. г. протумачили.

Писац се издашно послужно правима, што их естетика даје оному, ко пише шале. И у његовом комаду игра случај главну улогу, те нас забавља каприсом заплета случајних ситуација. И ту случај почини право чудо и покор, али тако. те се најпосле све добро сврши. Имаде,

да како, и претераности, али и ту естетика до-
пушта писцу комедије у најужем значењу те
речи, само да лакше постигне своју цел, да
нас позабави и на свој начин поучи.

Гледајући онај живи заплет и расplet радње,
човек би чисто посумњао, је ли тај комад из-
ворно руски написан, а да нас писац о том ни
часак не остави у сумњи, постарао се, да већ
у почетку наиђемо на некоје крeпке, драстичне
изразе, какoвих нема у салонском комаду фран-
цуског или немачког репертоара. Већ у првом
призору некако нас неугодно дирне из уста да-
диље Васиљевне (гђица Туцаковићева) реч:
„прасе“, намењена кћерци адвоката Сијешњева
(г. Добриновића), око кога се цела радња креће;
и такoвих крупних изрaза и реченица има и
даље у том комаду доста. Писац је ту мало
сувише јаку дозу претераности употребио, пак
је тако на глумцима, да то исправе, прелазећи
преко тих крупнина што нечујнијом акцентуа-
цијом.

Иначе у комаду долазе прилично исти ко-
мополитски типови, назови и предрасуде, како
их виђамо и у комадима на западу. Иста пред-
расуда против пунџа, иста љубомора услед
сплетака пунџе и исте патње мужа услед те
љубоморе.

Имаде и неколико специјално руских типова
као: трговац Насасов (г. Васиљевић) и Пелагија
Ивановна (гђа Добриновићка), и ти су по готово
најлепше у комаду и кажимо искрено, и у при-
казу успели.

Разуме се, и у том комаду је доктор Немац
Пофјер (г. Бакаловић), и не пропушта се згода,
да се публика позабави и јетко насмеје ради
руско-немачке мешавине његова говора, а јасно
је, да је писац много полагао и на ефекат дози-
вања Пелагије Ивановне: „Где си, Швабо?“,
што је гђа Добриновићка добро разумела и још
боље публици нитерпретирала.

Уз главног јунака боље говорећи нејунака
те комедије, адвоката Сијешњева (г. Добрино-
вић) писац је прилично симпатичну улогу наме-
нио његову пријатељу професору Евђенију Ла-
вовићу Краснопољском (г. Спасић), који буде
као зец ухваћен у брачну мрежу баш у часу,
када се на видуку мука свога ожењеног при-
јатеља био тврдо решио, да се не ће никада же-
нити.

Да како да и ту игра своју злобну улогу

случај и неспоразум, у ком се много лакше на-
шла несташна и енергична свастика његова
пријатеља Љубица (гђа Марковићка) и њена
мама, Варвара Андријевна (гђа Ружићка.) Не
знамо били више сажаљевали једног професора,
што је помажући у невољи другу, упао сам у
клопку, или бисмо се радовали срећи недужно
прогоњеног адвоката, што се на такав начин
ослобађа пунџе, која ће да како од сада усрећа-
вати свога млађег зета.

Јадни професор морао је дуж целог комада
мучити муке зубобоље, само да нам његова
неспретност у изненадним ситуацијама буде
разумљивија и да узмогне у случају потребе
обући на свој капут адвокату бунду. Та зу-
бобоља је очевидно накнадно у композицију
уметнута.

Поуци намењен је онај свршетак љубави
међу Таћаном Григорјевном (гђа Ј. Весићева) и
адвокатом Сијешњевим, који нешто драстично
саветује свому другу професору, да ће бити
„магаре“, ако се буде заљубљивао у удате жене.

Тако има у комаду и шале и поуке и дра-
стике и живота, једном речи: уз неке недостатке
доста добра и много занимљива, пак нема сум-
ње, да ће се тај комад, одржати дуже времена
у репертоару нашега позоришта.

Игри у појединости не би се имало што
знатније приговорити, али „ensemble“ као да
није онако живо текао, као први пут, кад је
тај комад овде приказан био, и како би то
требало да буде.

Ј. Хр.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У четвртак 1. (13.) фебруара и о други
пут: „Нора“. Позоришна игра у 3 чина, на-
писао Хенрик Ибсен, с пишчевом дозволом пре-
вео Милаш Шевић-Максимовић.

У петак 2. (14.) фебруара: „Краљевић
Марко и Арапин“. Историјска слика у 5 чинова,
с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић,
музика од Ф. Гала. (Представа за народ
с обањеним ценама.)

У недељу 4. (16.) фебруара: „Сабља Кра-
љевића Марка“. Алгоритија у 2 дела и 7 слика,
с песмама, од Ј. Борђевића и А. Хаџића, му-
зика од Д. Јенка. (Представа за ђаци и децу
с обањеним ценама у 3 сахата после подне.)

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

20. Представа. **У ДУЊЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.** Ван претплате.

ПРЕДСТАВА ЗА НАРОД С ОБАЉЕНИМ ЦЕНАМА.

У Новоме Саду, у недељу 23. јан. (9. феб.) 1896:

СЕОСКА ДОЛА.

Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, написао Е. Тот, за српску позоришну прерадно С. Дескашев, музика од Д. Јенка. (Неке нове песме компоновао Р. Толнгер).

Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Павле Поповић — — — Миловановић.	Окружни комесар — — — Филиповић.
Милан, } његова деца — — — Васиљевић.	Панта Букало певац, — — Спасић.
Босиљка, } — — — С. Бакаловићка.	Мита Крадић, ноћни стражар Добриновић.
Ленка, спроче под надзором	Крадићка — — — — — К. Жикићка.
Павловићевим — — — — — Ј. Весићева.	Марко Ваје, крчмар код „Ма-
Стеван Драгић — — — — — Марковић.	кове седмце — — — — — Бакаловић.
Јелка Чизмићева — — — — — М. Марковићка.	Први } цигани — — — — — Стефановић.
Смиљанић — — — — — Тодосић.	Други } — — — — — Илић.
Смиљанићка — — — — — М. Тодосићка.	Јован, слуга код Поповића — Душановић.
Пела, } сељанке — — — — — Д. Весићева	
Ана, } — — — — — Ђ. Душановићка.	Сељани, сељанке и цигани.

Други чин збива се за 2 године после првог. — Комад догађа се у селу, у Бачкој.

Свирачки збор 70. пешачке пуковнице свираће ове комаде: 1. „Српски марш“, од Шуберта. — 2. „Оватавац“. Смеса од српских песама, од Перла. — „Весела је Србадија“. Парафраза, од Х. Дубека.

У уторак 30. јануара (11. фебруара): „Поп Доброслав“. Слика из српског народног живота у 4 чина, с певањем, по туђој замисли написао П. Адамов, музика од Х. Дубека.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру и у I. спрату: 4 фор — Седиште у паркету у I. и II. реду: 80 н — Седиште у паркету: у III. IV. V. VI. реду: 60 н. — Седиште у VII—XII. реду 40 н. — Седиште на балкону у I. реду: 80 н. — Седиште на балкону у II. реду: 60 нов. — Седиште на балкону у III IV. реду: 40 нов. — Седиште на галерији у I. реду: 40 нов. — У II. реду 30 нов. — Стајање: 40 н. — Стајање на I. галерији: 30 н. — Стајање на II. галерији 20 н.

Улазнице могу се добити у књижари браће М Поповића од 9—12 пре подне, и од 3—5 сахата после подне у позоришту и после на каси.

Почетак тачно у 7, свршетак у 10 сахата.